

İzmir Çocuk Mahkemesinde Davaları Sonuçlanan Çocukların Demografik Özellikleri : 1991-1993

İ.HAMİT HANCI a), E.ÖZGÜR AKTAŞ a), HATİCE KELEŞ b), İ.CEZMİ YAVUZ c),
SÜHEYLA ERTÜRK a), SEMA DEMİRÇİN a)

a) Ege Üniversitesi, Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, İzmir

b) İzmir Çocuk Mahkemesi, İzmir

c) Adli Tıp Kurumu İzmir Grup Başkanlığı, İzmir

DEMOGRAPHIC FEATURES OF CHILDREN THAT LAWSUITS AT JUVENILE COURT, İZMİR,
1991-1993

Summary

During the period of 1991-1993, judgement cartoons of 3327 cases that lawsuits are resulted at Juvenile Court, İzmir are examined. 95,7 % of cases were male, 33,5 % were 14 years of age. Theft was the mostly seentype of offence with 68,8 % of the children were committed offences in groups.

Key Words: *Juvenile delinquency - juvenile court*

Özet

1991-1993 yılları arasında İzmir Çocuk Mahkemesi'nde davaları sonuçlanan 3327 olgunun karar kartonları incelendi. Olguların % 95,7'si erkek, % 33,5'i 14 yaşındaydı. Hırsızlık % 68,8 ile en çok görülen suç türüydü. Çocukların % 43,0'u gruplar halinde suç işlemişlerdi.

GİRİŞ

Hemen her toplumda karşımıza çıkan suç davranışı günümüzde çocuk suçluluğu ve yetişkin suçluluğu olarak ayrı başlıklar halinde incelenmektedir. Geçmiş dönemlerde yetişkinin ufak bir modeli olarak benimsenen çocuk ve gençler bir suç işlediklerinde yetişkinlerle aynı tarzda yargılanıp mahkum edilmekteyken, bu gün bu durum bütünüyle değişmiş, çocuğun gelişme sürecinde olumsuz çevre faktörlerin çok daha fazla etkileneceği düşünülerek ayrı bir yargılama sistemine ihtiyaç duyulmuştur (1,2).

Suçlu çocuklara ceza yerine onları yeniden topluma katma amacı güden eğitici ve koruyucu tedbirlerin uygulanması kabul edilmiştir. Bu anlayış sonucu ortaya çıkan "Çocuk Ceza Hukuku" bir taraftan, çocuk mahkemelerinin kuruluşu ve yargılama hukuku yönünden, diğer taraftan suçlu çocuklara uygulanacak tedbirler yönünden ceza hukukundan ayrılmaktadır (2).

İlk çocuk mahkemeleri 1899'da A.B.D.'nin Chicago eyaletinde kurulmuştur. Ülkemizde 1938-1944 arası çalışmalar yapılmış, 1979'da 2253 sayılı "Çocuk mahkemelerinin kuruluşu, görev ve yargılama usulleri hakkında kanun" çıkarılmış, 1982'de yürürlüğe girmiştir. 1987 yılı sonunda çocuk mahkemeleri faaliyete geçmiştir (2,3,4). Halen Ankara, İzmir ve Trabzon'da birer, İstanbul'da iki çocuk mahkemesi görev yapmaktadır.

Çocuk mahkemeleri halen 11 yaşını doldurmuş, 15 yaşını doldurmamış çocuklarla ilgili davalara bakmaktadır. Çocuk mahkemeleri ile ilgili kanunun 6. maddesine göre Devlet Güvenlik Mahkemeleri ve Askeri Mahkemelerin görev alanına giren suçlarla ilgili davalara çocuk mahkemelerinde bakılmamaktadır (4).

GEREÇ ve YÖNTEM

1991-1993 yılları arasında İzmir Çocuk Mahkemesinde davaları sonuçlanan 3327 olgunun karar kartonları incelenerek, bunlar, yaş, cinsiyet, suç cinsi, bireysel ve toplu suçlar, suç işlenen aylar ve davaların sonuçları yönünden değerlendirilmiştir. Belirlenen sonuçlar 1988-1990 yılları arasında İzmir'de davaları sonuçlanan, ayrıca İstanbul Çocuk Mahkemesi ile Elazığ'daki mahkemelerde yargılanan çocuklarla ilgili benzer çalışmalardaki sonuçlar ile karşılaştırılmıştır.

BULGULAR

1991-1993 yılları arasında 3184 erkek (% 95.7), 143 kız (% 4.3) olmak üzere 3327 olgunun davası sonuçlanmıştır. En çok suç işlenen yaş grubu % 33.5'luk oranla 14 yaş grubu olarak belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo I. İşlenen Suçların Yaşlara ve Cinslere Göre Dağılımı

yaş	Erkek		Kız		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
11'in altı	39	1.2	3	2.1	42	1.3
11	147	4.6	9	6.3	156	4.7
12	429	13.5	15	10.5	444	13.3
13	710	22.3	33	23.1	743	22.3
14	1079	33.9	37	25.9	1116	33.5
15	704	22.1	42	29.4	746	22.4
15'in üstü	76	2.4	4	2.8	80	2.4
Toplam	3184	95.7	143	4.3	3327	100

Olguların % 6.0'sının (201 olgu) okuryazar olmadığı (cahil olduğu); bu oranın erkeklerde % 5.9 (187 olgu), kızlarda % 9.8 (14 olgu) olduğu belirlenmiştir.

Mala yönelik suçlar % 75.3 (2506 olgu) ile ilk sırayı almakta, bunu % 15.3 (510 olgu) ile şahsa yönelik suçlar izlemektedir. Hırsızlık % 68.8 (2289 olgu) ile ilk sırada yer alan suç türüdür. İkinci sırada % 10.8 (359 olgu) ile kasdi yaralama (müessir fiil) suçu yer almaktadır (Tablo 2).

Tablo II. Suç Çeşitleri

	n	%
A- MALA YÖNELİK SUÇLAR		
1- Hırsızlık	2289	68.8
2- Emniyeti suistimal suretiyle hırsızlık	19	0.6
3- Sahtecilik	18	0.5
4- Gasp	34	1.0
5- İzrar	92	2.8
6- Lukata (Buluntu malda hak iddiası)	15	0.4
7- Kundakçılık	4	0.1
8- Tedbirsizlik dikkatsizlik sonucu yangın çıkarma	28	0.8
9- Mesken masuniyetini ihlal	7	0.2
Toplam	2506	75.3
B- ŞAHSA YÖNELİK SUÇLAR		
1- Kasıtlı yaralama (müessir fiil)	359	10.8
2- Tedbirsizlik dikkatsizlik sonucu yaralama	63	1.9
3- Kasıtlı adam öldürme	22	0.7
4- Tedbirsizlik dikkatsizlik sonucu ölüme sebebiyet	13	0.4
5- Hakaret ve tehdit	33	1.0
6- İftira	5	0.1
7- Telefon ile hakaret veya tehdit	12	0.4
8- İntihara teşebbüs	1	0.03
9- Çalışma hürriyetini engelleme	2	0.1
Toplam	510	15.3
C- SEKSÜEL SUÇLAR		
1- Homoseksüel tarzda sarkıntılık, laf atma	7	0.2
2- Homoseksüel tarzda ırza tecavüz, teşebbüs tasaddi	63	1.9
3- Heteroseksüel tarzda sarkıntılık, laf atma	18	0.5
4- Heteroseksüel tarzda tecavüz, teşebbüs tasaddi, alıkoyma	49	1.9
5- Resmi nikah olmadan evlenme	5	0.1
7- Zina	3	0.1
Toplam	145	4.4
D- DEVLETİN KOYDUĞU KURAL VE YASAKLARA KARŞI İŞLENEN SUÇLAR		
1- Kaçak sigara satma	51	1.5
2- Trafik kanununa muhalefet	22	0.7
3- Orman kanununa muhalefet (yangın dahil)	24	0.7
4- Ruhsatsız silah bulundurma	14	0.4
5- Suça yardım	9	0.3
6- Pasaport kanununa muhalefet	7	0.2
7- Görevli memura karşı gelme hakaret	6	0.2
8- Gümrük kanununa muhalefet	5	0.1
9- Türk bayrağına hakaret	5	0.1
10- Siyasi suçlar	5	0.1
11- Yalan beyan	3	0.1
12- Emniyeti suistimal	2	0.1
13- Kumar oynama	2	0.1
14- Saldırgan sarhoşluk	1	0.03
15- Askeri yasak bölgeye girme	1	0.03
16- Esrar bulundurma	1	0.03
Toplam	158	0.2
E- BİLİNMEYEN	8	0.24
GENEL TOPLAM	3327	100.0

Erkeklerin % 69.5'i (2212 olgu), kızların % 53.8'i (77 olgu) hırsızlık; erkeklerin % 10.5'i (334 olgu), kızların % 17.5'i (25 olgu) kasıtlı yaralama (Müessir fiil); erkeklerin % 0.7'si (23 olgu), kızların % 7.0'si (10 olgu) hakaret ve tehdit suçlarını işlemişlerdir. 98 olgu (% 2.9) 1'den çok suç işlemeleri nedeniyle yargılanmıştır.

En sık işlenen hırsızlık ve kasıtlı yaralama suçlarının yaşlara göre görülme sıklığı Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo III. Hırsızlık ve Kasıtlı Yaralama Suçlarının Yaşlara Göre Görülme Sıklığı

Yaş	HIRSIZLIK		KASITLI YARALAMA	
	n	%	n	%
11	112	71.8	14	9.0
12	311	70.0	49	11.0
13	513	69.0	76	10.2
14	761	68.2	134	12.0
15	498	66.8	78	10.4

Gruplar halinde suç işleme oranı erkeklerde % 43.2 (1375 olgu), kızlarda % 37.8'dir (54 olgu). Bu oranın yaş gruplarına göre dağılımı Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo IV. Yaş Gruplarına Göre Toplu Suç İşleme Oranları

Yaş	n	%
11	94	60.3
12	218	49.1
13	362	48.7
14	439	39.3
15	268	35.9

Suçların yılın aylarına dağılımı Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo V. Suçların Yılın Aylarına Göre Dağılımı

Ay	n	%	Ay	n	%
Ocak	354	10.6	Ağustos	306	9.2
Şubat	269	8.0	Eylül	217	6.5
Mart	316	9.5	Ekim	260	7.8
Nisan	249	7.5	Kasım	241	7.2
Mayıs	309	9.3	Aralık	219	6.6
Haziran	290	8.7	Belirsiz	32	1.0
Temmuz	265	8.0			

Olguların % 43.0'ü (1429 olgu) gruplar halinde, % 56.9'u (1893 olgu) tek başlarına suç işlemişlerdir. % 0.1'i (5 olgu) belli değildir.

Okuryazar olmayanlarda toplu suç işleme oranı % 50.7'dir (102 olgu). Gruplar halinde suç işleme oranı gasp'ta % 61.8 (34 olgu), hırsızlık'ta % 49.8 (1141 olgu), ızzar'da % 70.7 (65 olgu), yaralamada % 25.3 (191 olgu) olarak belirlenmiştir.

Kayıtlarda çalışma durumları belli olan 2254 olgunun % 64.2'si (1633 olgu) çalışmaktadır. Kızlarda bu oran % 7.7 (Belirli olan 104 kızın 8'i), erkeklerde % 66.6'dır (belirli olan 2440 erkeğin 1625'i).

Davası sonuçlanan 3327 olgunun % 31.3'ü (1041 olgu) hakkında beraat ya da ceza tayinine gerek olmadığı şeklinde karar çıkmıştır. Olguların % 4.1'i (137 olgu) hakkında görevsizlik, yetkisizlik, % 8.5'i (282 olgu) hakkında davaların birleştirilmesi kararı verilmiş, 1 olgu hakkında bilgi alınamamıştır (% 0.03).

1866 olgunun suçu sabit görülmüştür (% 56.1).

Suç sabit görülenlerden % 58.4'ünün (1090) olgu cezası tecil edilmiş, % 3.5'ine (66 olgu) tedbir uygulanmasına karar verilmiş, % 33.2'si (620 olgu) para, % 4.8'i (90 olgu) hapis cezasına çarptırılmıştır.

Sabit bulunan suçlardan hırsızlıkta % 3.1, müessir fiilde % 5.2, cinsel suçlarda % 33.8, cinayette % 80 hapis cezası verilmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Davaları sonuçlanan çocukların % 33.5'i 14 yaşındadır. 1988-1990 arasında İzmir'de yapılan çalışmada bu oran % 36.44 (5), 1988-1991 yılları arasında Elazığ'da davaları sonuçlanan çocuklar arasında yapılan çalışmada % 32.63 (6) olarak belirlenmiştir.

Çalışmamızda % 95.7 olarak belirlenen erkek oranına benzer bir şekilde daha önce İzmir'de yapılan çalışmada (5) % 95.09, Elazığ'da (6) % 96.73, İstanbul Çocuk Mahkemesi'nde yapılan çalışmada (7) % 94.7 gibi oranlar belirlenmiştir. Kız çocuklarına göre üzerlerindeki denetim daha az olan erkek çocukları aile dışında daha serbest olabilmekte, uygunsuz ortamlarda suça elverişli koşullarla karşılaşabilmektedirler.

En çok karşılaşılan suç türü % 68.8 ile hırsızlıktır. Bu oran önceki İzmir çalışmasında % 68.27 (5) İstanbul'da % 70.6 (7) bulunmasına karşın Elazığ'da % 48.95 olarak saptanmıştır (6). Bu oranlar kentleşme sürecinin arttığı büyük illerde hırsızlık suçunun arttığını belirten yayınlarla uyumlu olarak bulunmuştur (8,9,10,11).

Gerçekte adli makamlara yansımayan daha pek çok hırsızlık olayı vardır ve hırsızlığın gerçek oranı daha da yüksektir.

Müessir fiil sonucu kasden yaralama suçu % 10.8 ile ikinci sıradadır. İzmir'de daha önceki çalışmada bu oran % 8.07 (5), İstanbul'da % 9.2 (7), Elazığ'da % 19.58 (5) olarak belirlenmiştir. Elazığ'daki çalışmada bulunan oran diğerlerine göre daha yüksektir.

% 4.4 olarak bulunan cinsel suçlar, önceki İzmir çalışmasında % 5.02 (5), Elazığ'da % 4.89 (6), İstanbul'da % 5.5 (7) olarak belirlenmiştir.

Çocuk mahkemeleri istatistiklerinden elde edilen verilerde de (İzmir, Ankara, Trabzon ve İstanbul'da), en çok hırsızlık suçunun işlendiği, bunu kasden yaralama suçunun takip ettiği belirlenmiştir (12).

Uyuşturucu madde kullanma ve satma suçu nedeniyle sadece bir çocuk yargılanmıştır. Önceki çalışmalarda İzmir'de (5), İstanbul'da (7) ve Elazığ'da bu suça hiç rastlanılmamıştır. Gerçekte çocuklarda keyif verici madde kullanma olaylarına İstanbul'da da, İzmir'de de azda olsa rastlanılmaktadır ve bunlar basına yansımaktadır (13). Örneğin İzmir santral garajda kalan kimsesiz, bimekan çocukların alışkanlık yapan çeşitli ilaçlar kullandıkları belirlenmiştir (14).

Geçen çalışmada (5) İzmir'de rastlanılmayan ve çalışmamızda % 1.5 orana sahip olan bir diğer suç "Kaçak sigara satma" suçudur. Kısa bir süre İzmir'in her yanında ellerindeki kaçak sigaraları satmaya çalışan çocuklarla karşılaşmıştır. Büyükler tarafından istismar edilen ve suça teşvik edilen bu çocukların kullanılmalarındaki en büyük neden yüş küçüklüğü nedeniyle ceza almamaları ya da indirimli cezaya çarptırılmalarıdır (T.C.K. 53,54,55) Yine bu olguların pek az bir kısmı adliyeğe yansımıştır.

Kızlarda hırsızlık oranı (% 53.8) erkeklere göre (% 69.5) daha düşük, kasıtlı yaralama oranı (% 17.5) erkeklere göre (% 10.5) daha yüksektir. 1988-1990 yılları arasında İzmir'de Çocuk Mahkemesi sonuçlarında kızların % 45.56'sının hırsızlık % 30.37'sinin kasıtlı yaralama suçlarını işledikleri saptanmıştır (5). Buna göre hırsızlık suçu oranının arttığı, kasıtlı yaralama suçu oranının azaldığı dikkat çekmiştir. Elazığ çalışmasında kızlarda hırsızlık suçu oranı % 7.14, kasıtlı yaralama suçu oranı % 35.71 olarak bulunmuştur (6). Hırsızlık ve yaralama suçlarının yaşlara göre görülme sıklığında belirgin bir fark saptanamamıştır.

İzmir'de yapılan ilk çalışmamızda olguların % 43.65'inin gruplar halinde suç işledikleri, bu oranın kızlarda % 27.21 olarak görüldüğü; gruplar halinde suç işleme oranının gasp'ta % 55.55, hırsızlık'ta % 53.56, ızrar'da % 34.88 olduğu belirlenmiştir (5). Çalışmamızda da gruplar halinde suç işleme oranının % 43.0 olduğu saptanmıştır. Kızlarda gruplar halinde suç işleme oranı artmış ve % 37.8 olmuştur. Toplu halde suç işleme oranı gasp'ta % 61.8, hırsızlık'ta % 49.8, ızrar'da % 70.7'dir.

Kaynaklarda da belirtildiği gibi (5,10) mala yönelik suçlarda gruplar halinde suç işleme eğilimi daha yüksektir. Çevreyle iletişimini iyi kuramayan, kolay etki altında kalan, çekingen karakterde bir kişiliğe sahip çocuklarla, otoriteye baş kaldırma eğilimi gösteren, saldırgan çocuklar belli bir arkadaş grubuna katılmaktadırlar. Çocuk bu grupta sosyal kabul görme ve belli bir statü sahibi olabilmek için grup çağının özelliklerinin de etkisi ile bir suçluluk çetesine dönüşmektedir. Otoriteye baş kaldırma yolunda çetesinden güç bulan ergen, kural dışı davranmakta, yasaklara karşı gelmekte ve toplum tarafından suç sayılabilecek eylemler yapabilmektedir (10). Batıda çocuk çeteleri suçluluğunun eşiğini aşmış küçüklerden oluşmaktadır. Saldırıya uğrayan kurbanlar haklarında şikayette bulunmaktan korktukları için de teşhis edilememektedirler (15). İzmir'de son yıllarda bu tip çetelerin özellikle gasp suçunu işledikleri, para vermeyenleri falçata ile yaraladıkları ve yaşlarının 14-16 olduğu basında yer almıştır (16).

Diğer çalışmalarda da belirtildiği gibi (5,7,17) çocuk suçlarının aylara ve mevsimlere dağılımında bir özellik saptanamamıştır.

Çalışma durumları kayıtlarda belli olan olguların % 64.2'si herhangi bir işte çalışmaktadırlar. Çocukluklarını yaşayamayan bu çocuklar iş yerinde yeterli beslenme ve bakımdan yoksun olarak çalışmaktadırlar (11,18). Çalıştıkları ortamda kötü alışkanlıklar kazanabilmektedirler (11).

Suçu ispatlanan olguların % 58.4'ünün cezası tecil edilmiştir. Çocuk mahkemeleri ile ilgili kanunda belirtilen çocuk kabul merkezleri işlerlik kazanamadığı için çocuklar onları suça iten ortamlara geri dönmektedirler. Örneğin İzmir santral garajında kalan bimekan çocuklar suç işledikten sonra -ki genellikle basit suçlardır- yasa gereği cezaları tecil edilip gerekli önlemler alınmadan aynı ortamlara geri gönderilmektedirler (19). Alt yapının sağlamlaştırılarak çocuk kabul merkezlerinin işlerlik kazanması bu çocukların suç işlemelerinde etken kötü ortamlara geri dönmelerini engelleyecektir.

KAYNAKLAR

- 1 Yavuzer, H., Güngörmüş, O., Minibaş, J. (1988) 24. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi 1000-1003.
- 2 Bıyıklı, H.İ. (1973) *Adalet Dergisi*, 2-3, 169-182.
- 3 Denizli, N. (1993) *Özgür Kuş*, 1,5.
- 4 Çoker, F., Kazancı, F., Kazancı, M. (1993) *Türkiye Cumhuriyeti Kanunları*, Cilt: 8, pp. 9013-9022, Kazancı Yayınları, İstanbul.
- 5 Hancı, İ.H., Ege, B., Demirçin, S., Coşkunol, H. *Ege Tıp Dergisi* (Baskıda)
- 6 Hancı, İ.H., Dülger, H.E., Toy, E., Demirçin, S., Ertürk, S., Coşkunol, H. *Ege Tıp Dergisi* (Baskıda).
- 7 Hapçıoğlu, B., Güray, O., Aysan, M.K. (1993) 3. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi.
- 8 Lewis, D.O. (1985) In *Comprehensive Textbook of Psychiatry*, pp.1754-1760, Williams and Wilkins, Baltimore.
- 9 Kolvin, I., Miller, F.J.W., Fleeting, M., Kolvin, P.A. (1988) *Br.J.Psychiatry*, 152, 80-90.
- 10 Yavuzer, H. (1990) *Çocuk ve Suç*, 5. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- 11 Uluğtekin, S. (1983) *Adalet Dergisi*, 4, 639-652.
- 12 Çocuk Mahkemeleri İstatistikleri (1989).
- 13 Baykara, A.: *Hürriyet Gazetesi Ege İlavesi*, pp. 6, 30 Kasım 1993.
- 14 SKY TV Haberler, 3.1.1994.
- 15 Chazel, J. (1969) *Annales Internationales de Criminologie* (Translated by: Kazuk, K. (1971) *Adalet Dergisi*, 4, 206-219.
- 16 *Hürriyet Gazetesi Ege İlavesi*. 30 Kasım 1993.
- 17 Çoltu, A., Hancı, İ.H., Ege, B., Demirçin, S. (1993) 7. *Ulusal Adli Tıp Günleri Poster Sunuları Kitabı*, Antalya 1993.
- 18 Atilla, U., Karasu, C. (1993) *Kalem*, Mart-Nisan, 6.
- 19 Konanç, E. (1992) *İzmir Barosu Dergisi*, 3, 74-80.